

www.oljan.fo

Jan Müller

29 - 02 - 2012

Jóannes Rasmussen - eitt 100 ára minni

Í dag 29. februar hevði ein av okkara frægastu jarðfrøðingum og náttúrugranskarum, Jóannes Rasmussen, var hann á lívi, fylt 100 ár. Hann doyði 5. januar 1992 og lat eftir seg, fyri Føroyar, sera rúgvusmikið og virðismikið tilfar og vitan. Í hesum sambandi skipaði Føroya Fólkaháskúli fyri fyrilestrarkvøldi í vikuni, har Martin Heinesen, jarðfrøðingur tosaði um náttúruvísindamannin Jóannes Rasmussen, og Guðrun Gaard, ph.d. og studentaskúlalærari umrøddi leiklutin hjá Jóannesi Rasmussen í Fróðskaparfelagnum, og tá ið Fróðskaparsetrið varð stovnað. (Sí eisini myndarøð frá fundinum á oljan.fo) Hølini á Háskúlanum vórðu stúgvandi full, tá hesin navnframi føroyski vísinda- og mentanarmaðurin var til umrøðu. Jóannes Rasmussen brúkti stóran part av sínum lívi at kortleggja Føroya jarðfrøði og gav út fleiri rit og bækur um evnið. Kortlegði Føroya Jarðfrøði í innganginum til bókina Føroya Jarðfrøði, sum Jóannes skrivaði og Føroya Skúlabókagrunnur gav út seks ár eftir deyða Jóannesar, skrivar ein annar av okkara frægu jarðfrøðingum, Martin V. Heinesen m.a. - Jóannes Rasmussen hevur greitt frá, at tá ið nakrir jarðfrøðingar á Danmarks Geologiske Undersøgelse miðskeiðis í 1930-árunum lögdu fram tankar um at fara undir eina neyva jarðfrøðiliga kortlegging av Føroyum vóru fleiri, sum hildu hetta vera burtur úr vón og viti. Sum kunnugt, eisini longu fyri ta tíð, so eru Føroyar bygdar úr gosgrótslagnum, ið nevnist basalt. Á jarðfrøðiligum kortum vórðu flestu basaltøki kring knøttin til tá víst sum svartir blettir, og vanlig hugsan var, at neyv kortlegging av tílíkum økjum var ógjørlig. Hesir gløggju og framskyggnu menn góvust tó ikki á hondum, teir hildu fast við tankan og fóru undir fyrireikingar. Í 1938 byrjaði kortleggingararbeiðið so smátt tað fyrsta nakrantíð av sínum slag. Jóannes, sum tá var ungur lesandi á lærda háskúlanum í Keypmannhavn, var uppi í hesum arbeiði frá fyrsta degi. Fekk

gott í beinið Og Martin Heinesen heldur fram - Jóannes var aldur upp við sterkum bondum til føroysku náttúruna. Av eignum huga og við góðari hjálpi frá faðirinum, Rasmusi Rasmussen, Rasmusi á Háskúlanum, hevði hann frá barnsbeini nomið sær góðan kunnleika um nógv ymisk náttúruviðurskipti. Við sínum eldhuga, nærlagni og hegni var tað tí nærum sjálvsagt, at hann kom at spæla ein høvuðsleiklut í arbeiðinum at kortleggja jarðfrøði Føroya. Stígur kom í av seinna heimsbardaga, men tá Jóannes í 1950 flutti heim at búgva varð hann settur í starv á DGU, og saman við Arne Noe-Nygaard, fekk hann høvuðsábyrgdina av jarðfrøðiligu kortleggingini av Føroyum. Hetta var einki minni enn eitt ódnartak, og í nærum 20 ár varð jarðfrøði Føroya kannað út í æsir. Úrslitið av arbeiðinum kom út í bók í 1969 - Beskrivelse til geologiske kort over Færøerne. Hetta verkið er grundvøllurin undir øllum arbeiði, ið síðan tá er gjørt og í framtíðini verður gjørt viðvíkjandi tí føroysku jarðfrøðini. Jóannes var við til at stovna Føroya Fróðskaparfelag, Føroya Náttúrugripasavn og Fróðskaparsetur Føroya. Hann undirvísti nógv, skrivaði greinar og bøkur um Føroya Jarðfrøði. Seinasta verk hansara, ið varð oagnað Føroya ungdómi, ið skal føra arvin víðari, var Føroya Jarðfrøði, sum kom út 6 ár eftir hansara deyð. Eisini varð sjónvarpsfilmur gjørdur um Jóannes - Ein søga um upphav Føroya - skrivar Martin Heinesen, sum aftur í vikuni helt áhugaverdan fyrilestur um henda megnarmann. Jarðfrøði og kolvetni Við sínum eldhuga og stóru vitan hevur Jóannes eisini ruddað slóð og víst vegin fyri mongum øðrum føroyskum og útlenskum jarðfrøðingum, sum hava arbeitt við og arbeiða við føroysku jarðfrøðini. Hann mundi vera tann fyrsti føroyski jarðfrøðingurin, eftir at kolvetni vórðu funnin vestan fyri Hetland, sum vísti á móguleikarnar fyri, at kolvetni eisini kunnu vera í føroysku undirgrundini. Í samrøðu við føroyska ávís í 80-árunum helt hann fyri, at bestu sannlíkindini at finna kolvetni kring Føroyar vóru úti á sjálvari hellingini í Hetlandsrennuni, men vóru tey har, so lógu so mikið djúpt, at tað fóru at ganga eini 30 ár, áðrenn tøknilin fór at vera so nógv ment, at til bar til at fara eftir hesum fjalda tilfeinginum. Eingin ivi er um, at hjá teimum føroyingum og útlendingum, sum seinni fóru at vísa føroysku jarðfrøðini ans, hevur Jóannes Rasmussen verið ein ótømandi kelda og byggir nógv av tí vitan vit í dag hava um undirgrundina nettupp á hansara ótroystiliga arbeiði. At Jarðfeingi eisini nøkur ár herfyri kallaði upp ráðstevnu um kanningar av føroysku undirgrundini eftir Jóannes Rasmussen er enn ein ábending um tann týðning, sum hesin arbeiðssami og miðvísi granskarin hevur havt fyri Føroyar. Myndir - Frá fundinum á Háskúlanum í vikuni, har mong kend andlit høvdu leitað sær at hoyra um Jóannes Rasmussen. Myndir oljan.fo/Jan Müller